

22. Kdo jsou to gnostikové?

Jedna z 54 častých otázek o Ježíši Kristu a církvi, na které odpovídá tým profesorů historie a teologie Navarrské univerzity.

25.03.2023

Jméno „gnostik“ pochází z řeckého slova „gnósis“, poznání; gnostik je proto ten, kdo nabývá zvláštní poznání a podle něho žije. Výraz „gnósis“ nemá proto hanlivý význam. Někteří svatí Otcové jako Klement Alexandrijský a svatý Irenej

hovoří o gnózi ve smyslu poznání
Ježíše Krista získaného z víry:
„opravdová gnóze - píše svatý Irenej -
je apoštolská nauka“ (AdvHaer. IV
33).

Výraz „gnostik“ nabyl hanlivého
smyslu, když ho titíž Otcové
aplikovali na určité hereze, které
měly značný význam mezi II. a IV.
stoletím. První, kdo je takto použil,
byl svatý Irenej, který vidí jejich
původ v herezi Šimona ze Samařska
(Sk 8,9-24), a říká, že jeho
následovníci se šířili v Alexandrii,
Malé Asii a v Římě a byli příčinou
„velkého množství gnostiků šířících
se jak houby po dešti“ (AdvHaer. I.
29.1). Z nich, pokračuje Irenej,
vznikají valentiniáni, proti kterým
přímo bojuje. Taková přemíra a
různost sekt se vysvětluje tím, že
„většina jejich původců - ve
skutečnosti všichni - chce být učiteli;
odejdou ze sekty, ke které se přidali,
a vymyslí učení s novou doktrínou a

z této doktríny vzejde další, přičemž všichni trvají na tom, že jsou originální a že sami objevili učení, kterému se ve skutečnosti přizpůsobili“ (AdvHaer. 1.28.1).

Na základě těchto informací od Ireneje a od dalších Otců, kteří se také museli potýkat s těmito herezemi (zvláště svatý Hippolyt Římský a svatý Epifan ze Salaminy), vyplývá, že existovalo tak velké množství malých skupin (Simoniáni, Mikuláši, Ofité, Naaséni, Sethiáni, Peratové, Basilidiáni, Karpokratiáni, Valentiniáni, Markuziáni) a učitelů (Šimon, Cerinthus, Basilides, Carpocrates, Cerdon, Valentinus, Ptolemaios, Theodotus, Theodotus, Heracleon, Bardesanes...), že spadli pod označení „gnostici“, a že mohou být seskupeni pod jedním modifikátorem jen za velmi všeobecných podmínek. Na základě heretických, „gnostických“ spisů (kolem čtyřiceti) objevených v roce

1945 v Nag Hammadi (Horní Egypt) se dochází k podobnému závěru; každý spis je orientován podle své vlastní heretické nauky.

V rámci výše popsané diverzity jsou nejvíce známí gnostici valentiniáni, kteří měli rovněž největší vliv.

Vystupovali uvnitř církve jako „skrytá šelma“, jak říká svatý Irenej. Měli stejná posvátná Písma jako církev, ale vykládali je v opačném významu. Opravdový Bůh, dle nich, nebyl Stvořitel Starého zákona; rozlišovali různé Kristy mezi bytostmi nebeského světa (Aeoni); měli za to, že spása se získá poznáním sebe sama jako božské jiskry uzavřené ve hmotě; že Kristovo vykoupení spočívá v tom, že toto poznání nás probudí a že pouze duchovní lidé (pneumatikoí) jsou určeni ke spáse. Elitářský charakter této sekty a opovrhování stvořeným světem formovaly mimo jiné

mentalitu těchto heretiků jako
nejvyšších představitelů „gnostiků“.

54 otázek o Ježíši Kristu a církvi

Gonzalo Aranda

.....

pdf | dokument generován automaticky
z [https://opusdei.org/cs-cz/article/22-
kdo-jsou-to-gnostikove/](https://opusdei.org/cs-cz/article/22-kdo-jsou-to-gnostikove/) (17.03.2026)